Evropská komise

© iStockphoto/romrodinka

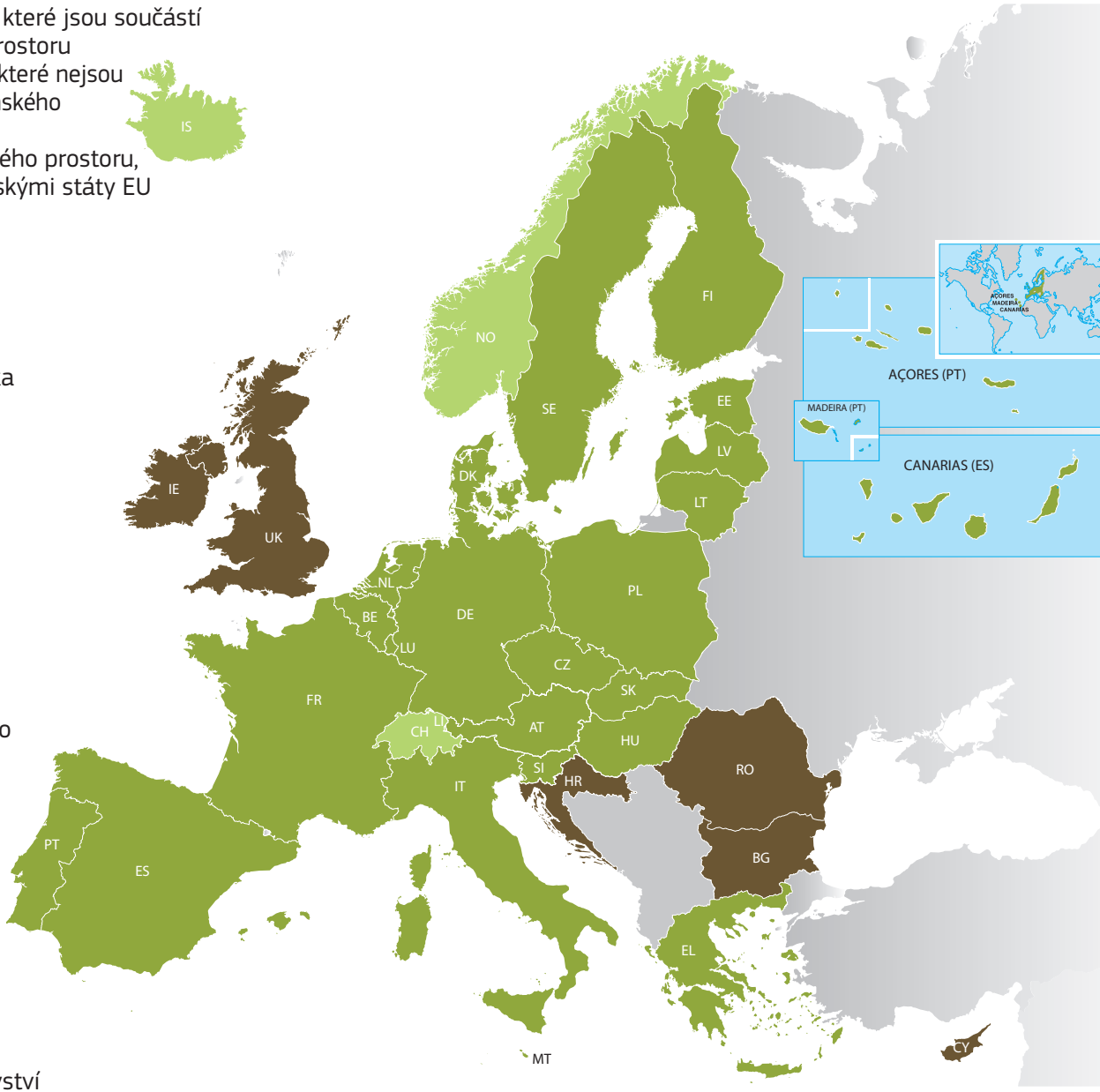
Evropa bez hranic

Schengenský prostor

Migrace a vnitřní věci

Schengenský prostor

- Členské státy EU, které jsou součástí schengenského prostoru
- Členské státy EU, které nejsou součástí schengenského prostoru
- Státy schengenského prostoru, které nejsou členskými státy EU

AT	Rakousko
BE	Belgie
BG	Bulharsko
CH	Švýcarsko
CY	Kypr
CZ	Česká republika
DE	Německo
DK	Dánsko
EE	Estonsko
EL	Řecko
ES	Španělsko
FI	Finsko
FR	Francie
HR	Chorvatsko
HU	Maďarsko
IE	Irsko
IS	Island
IT	Itálie
LI	Lichtenštejnsko
LT	Litva
LU	Lucembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Nizozemsko
NO	Norsko
PL	Polsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
UK	Spojené království

Pozn.: K zatím poslednímu rozšíření schengenského prostoru došlo 19. prosince 2011, kdy se připojilo Lichtenštejnsko.

Evropa bez hranic

Schengenský prostor

Tento příběh začal v roce 1985, kdy se pět států EU rozhodlo zrušit kontroly na vnitřních hranicích. Tak vznikl schengenský prostor. Na evropském kontinentu, kde kdysi národy při hájení svého území prolévaly krev, dnes hranice existují pouze na mapě. Evropané každoročně uskuteční v rámci schengenského prostoru více než 1,25 miliardy cest. Evropa jako prostor bez vnitřních hranic přináší obrovské výhody také ekonomice. Výdobytek schengenského prostoru tak má velmi hmatatelný rozměr a nesporný význam pro každodenní život jednotlivců i celé společnosti. Tento náš úspěch je třeba zachovat a společně rozvíjet.

Odstraňování hranic, zajišťování bezpečnosti a budování důvěry trvalo po dvou ničivých světových válkách mnoho let. Vytvoření schengenského prostoru je jedním z vůbec největších úspěchů Evropské unie a je úspěchem nezvratným. Volný pohyb nejen že urychluje cestování po Evropě, ale také nás sjednocuje. Užívejme si tohoto práva a pečujme o něj. Sedněte na vlak nebo za volant a cestujte. Hranice můžete pustit z hlavy.

Šťastnou cestu!

Dimitris Avramopoulos,
komisař pro migraci, vnitřní věci a občanství

© Evropská unie, iStockphoto/VLIET, iStockphoto/Izabela Habur

Schengenský prostor

Schengenský prostor zaručuje neomezený pohyb na území 26 států, v nichž žije více než 400 milionů obyvatel.

Prostor bez kontrol na vnitřních hranicích

Schengenský prostor tvoří 26 evropských zemí (z toho 22 je členem EU): Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko a také Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

Pro země, které jsou součástí tohoto prostoru, to znamená, že:

- již neprovádějí hraniční kontroly na svých vnitřních hranicích (tj. na hranicích mezi dvěma státy Schengenu);
- provádějí harmonizované kontroly na svých vnějších hranicích (tj. na hranicích mezi státy Schengenu a státy, jež členy schengenského prostoru nejsou), které musejí odpovídat přesně definovaným kritériím.

V důsledku toho mohou jak občané EU, tak státní příslušníci třetích zemí v rámci schengenského prostoru volně cestovat a kontrolami musí projít pouze při překračování vnějších hranic.

Součástí schengenského prostoru (zatím) nejsou tyto členské státy EU: Bulharsko, Chorvatsko, Irsko, Kypr, Rumunsko a Spojené království. To také například znamená, že lety z těchto zemí do států Schengenu jsou považovány za externí lety a podléhají hraničním kontrolám. Občanům EU však náleží při cestování v rámci EU právo volného pohybu bez ohledu na to, zda je daná země součástí schengenského prostoru, či nikoli. Při vstupu na území státu, jenž členem schengenského prostoru není, se občané EU obvykle podrobují pouze minimálním kontrolám k ověření totožnosti na základě cestovních dokladů (cestovního pasu nebo občanského průkazu).

Na vnitřních hranicích...

... nemusíte procházet hraniční kontrolou.

... mají státy Schengenu povinnost odstranit veškeré překážky bránící plynulému silničnímu provozu, např. zbytečná omezení rychlosti.

... mohou být policejní kontroly prováděny pouze na základě policejních informací o případném ohrožení veřejné bezpečnosti a při podezření na přeshraniční trestnou činnost.

... mohou být prováděny kontroly v přístavech a na letištích, ale pouze za účelem ověření, že daná osoba je právoplatným držitelem letenky či jízdenky.

Pokud se domníváte, že jste byli protiprávně podrobeni kontrole na vnitřních hranicích Unie, můžete podat stížnost k Evropské komisi: **http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/make_a_complaint_cs.htm**.

Členství v schengenském prostoru

Pokud se chce země stát součástí schengenského prostoru, musí prokázat, že je schopna:

- v zájmu ostatních států schengenského prostoru převzít odpovědnost za kontrolu vnějších hranic a za vydávání jednotných krátkodobých (schengenských) víz;
- účinně spolupracovat s ostatními státy schengenského prostoru při udržování vysoké úrovně bezpečnosti i po zrušení kontrol na vnitřních hranicích;
- uplatňovat soubor schengenských pravidel, jako jsou pravidla upravující kontroly na pozemních, námořních a vzdušných hranicích, vydávání víz, policejní spolupráci a ochranu osobních údajů;
- napojit se na Schengenský informační systém (SIS) a na Vízový informační systém (VIS) a tyto systémy využívat.

Země Schengenu jsou pravidelně hodnoceny, přičemž se ověřuje, zda schengenská pravidla náležitě uplatňují.

© iStockphoto/FedericoC, iStockphoto/Robert Ginsberg, iStockphoto/Marcus Lindstrom, iStockphoto/Clodio

Bezpečný prostor

Aby byla v prostoru bez hranic zaručena bezpečnost, mezi státy schengenského prostoru probíhá výměna informací o organizované přeshraniční trestné činnosti a terorismu. Státy také rozšířily policejní spolupráci, a to zejména o přeshraniční pronásledování a sledování. Byla založena společná policejní střediska a týmy a využívá se SIS.

Přeshraniční pronásledování opravňuje policisty z jednoho státu schengenského prostoru pronásledovat osoby, které spáchaly závažný trestný čin, přes hranice a zadržet je na území jiného státu schengenského prostoru.

Přeshraniční sledování umožňuje policistům pokračovat ve sledování osob podezřelých z trestné činnosti přes vnitřní hranice schengenského prostoru.

Velmi hmatatelným výsledkem této posílené spolupráce jsou bilaterální a multilaterální střediska pro spolupráci, kterých státy Schengenu dosud v Evropě vytvořily kolem 50, a také značný počet společných týmů. Umožňují rychlou výměnu informací na regionální úrovni a rychlou reakci na bezprostřední ohrožení v příhraničních regionech.

Schengenská pravidla dodnes vnitrostátním orgánům umožňují obnovit ve výjimečných případech dočasně kontroly na vnitřních hranicích v případech vážného ohrožení bezpečnosti nebo závažných nedostatků v ostraze vnějších hranic, které by mohly ohrozit celkové fungování schengenského prostoru.

EU usiluje o to, aby legální cestování bylo co možná nejsnazší, aniž by byla ohrožena bezpečnost, a poskytuje členským státům financování prostřednictvím Fondu pro vnitřní bezpečnost, konkrétně z jeho části vyčleněné na ochranu hranic. Na období 2014–2020 je na posílení správy vnější hranic a kontrol na nich prováděných k dispozici 2,76 miliardy eur. Cílem je lépe řešit nelegální migraci a zdokonalit zpracování žádostí o schengenská víza. Prostřednictvím části vyčleněné na policejní složky poskytne dále Evropská unie z Fondu pro vnitřní bezpečnost 1 miliardu eur na posílení policejní spolupráce a výměnu informací v rámci schengenského prostoru.

© Evropská unie

Schengenský informační systém (SIS)

Schengenský informační systém byl zřízen k udržování vnitřní bezpečnosti ve státech schengenského prostoru po zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Jedná se o rozsáhlý informační systém, který umožňuje policejním, migračním, soudním a dalším orgánům vkládat a procházet záznamy o pohřešovaných osobách, o osobách a předmětech souvisejících s trestnou činností a o státních příslušnících třetích zemí, kteří nejsou oprávněni v schengenském prostoru pobývat nebo do něj mají zakázaný vstup. Schengenský informační systém je tak klíčovým prvkem spolupráce v oblasti vymáhání práva. Zároveň velkou měrou přispívá k ochraně vnější schengenské hranice.

Přístup do SIS

Každý občan má právo na přístup ke svým osobním údajům v SIS a může požádat o jejich opravu nebo výmaz.

Pokud nejste občanem EU, můžete se s takovou žádostí obrátit na konzulát kteréhokoliv státu schengenského prostoru. Pokud jste občanem některého státu Schengenu, můžete se s žádostí obrátit buď přímo na příslušný vnitrostátní orgán odpovědný za vydání daného upozornění, nebo věc řešit nepřímo prostřednictvím vnitrostátního orgánu pro ochranu údajů.

Další informace o tom, jak žádat o přístup k osobním údajům v SIS, najdete v pokynech na stránkách Evropského inspektora ochrany údajů na adrese: **https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/Supervision.**

Schengenský prostor je vymezen 42 673 km námořních hranic a 7 721 km pozemních hranic

Prostor se společnou vnější hranicí

Státy Schengenu sdílejí společné vnější hranice a po zrušení kontrol na vnitřních hranicích sdílejí i společnou odpovědnost při zajišťování bezpečnosti v schengenském prostoru. Ochrana a ostraha vnějších hranic nicméně nemění Evropu v pevnost. Naopak – v zájmu evropské ekonomiky je nezbytné, aby se cestovnímu ruchu spojenému s volnočasovými aktivitami i pracovními povinnostmi dařilo. Vnější hranice rovněž musí zůstat otevřená pro ty, kteří do EU přicházejí hledat práci nebo útočiště před válkou či pronásledováním.

Státní příslušníci některých nečlenských zemí potřebují ke vstupu do schengenského prostoru vízum. Pro státy Schengenu platí společné postupy vydávání schengenských víz, která jsou platná v celém prostoru. Toto vízum umožňuje držiteli pobyt a cestování na území států Schengenu po dobu až 90 dnů během jakéhokoliv období 180 dnů.

Schengenská pravidla rovněž upravují režim malého pohraničního styku, jenž usnadňuje vstup do schengenského prostoru státním příslušníkům sousedních nečlenských zemí s bydlištěm v blízkosti hranic. Státy Schengenu mohou se sousedními nečlenskými zeměmi uzavírat dohody, na jejichž základě se tyto osoby, které žijí v pohraničí a musejí často překračovat hranice schengenského prostoru, nemusí podrobovat pravidelným hraničním kontrolám, ani nepotřebují schengenské vízum.

Člun Rio Tambre španělských ozbrojených jednotek Guardia Civil hlídkující poblíž španělského ostrova Gran Canaria. Tato loď byla financována z evropského Fondu pro vnější hranice.

Norská vojenská pohraniční stráž pod dohledem policistů z okrsku Ostfinnmark hlídkuje u hranice s Ruskem nedaleko města Kirkenes v severním Norsku. Sněžné skútry, části výstroje a vybavení jsou financovány z evropského Fondu pro vnější hranice.

© Evropská unie, iStockphoto/Maciej Noskowski

Na vnějších hranicích...

... procházejí státní příslušníci EU jen minimálními kontrolami k ověření totožnosti na základě cestovních dokladů.

... státní příslušníci nečlenských zemí musejí předložit platný cestovní doklad a případně vízum nebo povolení k pobytu a dále doklady odůvodňující účel jejich pobytu a musejí rovněž prokázat, že mají dostatečné finanční prostředky na pokrytí životních nákladů během pobytu.

Věděli jste, že...

... pravidelně aktualizovaný seznam zemí, jejichž státní příslušníci musejí mít pro vstup do schengenského prostoru vízum, najdete na webové stránce Generálního ředitelství pro vnitřní věci: **http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/borders-and-visas/visa-policy/index_en.htm.**

... žádost o vízum musí být podána u konzulátu hlavního cílového státu Schengenu. Tam obdržíte rovněž podrobné informace o tom, jak žádost podat.

Jak dlouho lze v schengenském prostoru pobývat se schengenským vízem a jak dlouho bez něj?

Pokud si nejste jisti, kolik dnů ještě může v schengenském prostoru pobývat, pomůže vám kalkulačka na těchto stránkách: **http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/index_en.htm.**

Vízový informační systém (VIS)

Vízový informační systém propojuje konzuláty zemí Schengenu nacházející se v zemích mimo EU, příslušné vnitrostátní orgány a všechny hraniční přechody na vnější hranici schengenského prostoru. Umožňuje vízovým orgánům států Schengenu sdílet informace o žádostech o víza, příslušníkům pohraniční stráže ověřovat pomocí biometrických údajů (např. otisků prstů), zda je daná osoba skutečně právoplatným držitelem víza, a příslušným orgánům identifikovat osoby, které se na schengenském území pohybují bez dokladů nebo s padělky. VIS také využívají příslušné azylové orgány.

Co všechno znamená Schengen pro cestující?

Evropané každoročně uskuteční v rámci schengenského prostoru více než 1,25 miliardy cest.

Pokud jste občanem EU

Francesca je studentka z Itálie. Jejím snem je navštívit s přáteli Švédsko. Koupila si již jízdenku na InterRail, ale neví, jaké cestovní doklady bude potřebovat, ani zda nemusí splňovat nějaké zvláštní formality. Jako občanka EU má Francesca právo vstoupit na území všech států EU po předložení platného cestovního pasu nebo průkazu totožnosti, avšak při cestách v rámci schengenského prostoru je předkládat nemusí. Musí však mít vždy u sebe platný cestovní pas nebo průkaz totožnosti, aby mohla na žádost orgánů prokázat svou totožnost.

Petr je z Rakouska. Chce se vydat do Norska, ale chce si ověřit, zda pro Norsko platí stejná pravidla ohledně víz a pasů jako pro státy EU. Norsko sice není součástí EU, ale je členem Evropského hospodářského prostoru a schengenského prostoru. Petr proto bude potřebovat pouze platný cestovní pas nebo průkaz totožnosti, aby mohl na požádání prokázat svou totožnost.

Danuta je Polka a pracuje v Bruselu. Za měsíc jede na pracovní schůzku do Varšavy. Je to její rodné město a žijí tam i její rodiče. Ráda by s sebou vzala svou dcerku Evu a strávila u rodičů pár dní. Danuta i Eva jsou občanky Evropské unie, a mají tudíž právo cestovat kamkoli v celé EU a schengenském prostoru. Toto jejich právo nezávisí na okolnostech, tedy ani na tom, zda cestují z pracovních či soukromých důvodů. Obě však musejí mít vlastní cestovní pas nebo průkaz totožnosti.

© iStockphoto/Daniel Krol, iStockphoto/sturti, iStockphoto/Izabela Habur, iStockphoto/danako

Angel je ze Španělska. Každý měsíc létá do Bulharska za svou přítelkyní. Bulharsko je sice členským státem EU, ale ještě není součástí schengenského prostoru (podobně jako pět dalších států EU – Chorvatsko, Irsko, Kypr, Rumunsko a Spojené království). To znamená, že když Angel cestuje do Bulharska nebo z něj, musí u sebe mít cestovní pas nebo průkaz totožnosti a projít běžnou minimální hraniční kontrolou pro občany EU.

Věděli jste, že...

... praktické informace o cestování v Evropě najdete na portálu Vaše Evropa: **ec.europa.eu/youreurope**.

... informace poskytuje též kontaktní středisko Europe Direct – telefonicky na čísle 00800 67891011 nebo e-mailem: **europa.eu/europedirect**.

V roce 2014 bylo pro příslušníky třetích zemí cestující do schengenského prostoru vydáno téměř 16 milionů schengenských víz.

Pokud nejste občanem EU

Martine je studentka z Kanady. Získala stipendium, jež jí umožní strávit dva měsíce na pařížské Sorbonně, kde bude provádět výzkum ke své disertační práci. Před návratem do Kanady by ráda tři týdny cestovala po Itálii, Španělsku a Řecku. Jako občanka země, která není členem EU, může Martine na území EU vstoupit a cestovat v rámci schengenského prostoru po dobu až 90 dní, pokud splní určité podmínky pro vstup. Potřebuje především platný cestovní pas. Měla by být také schopna prokázat účel své cesty a také to, že má dostatek prostředků na pokrytí životních výdajů na tříměsíční pobyt v Evropě a že si již zakoupila zpáteční letenku (nebo že má dostatek finančních prostředků na její zakoupení). Vzhledem k tomu, že je občankou Kanady, nevztahuje se na ni požadavek týkající se krátkodobého (schengenského) víza.

Punjit pochází z Indie. Má v plánu podívat se o dovolené do několika zemí schengenského prostoru: Francie, Itálie, Španělska a Řecka. V Evropě se zdrží jeden měsíc. Punjit potřebuje na cestu do Evropy krátkodobé vízum, protože Indie patří mezi ty země, jejichž státní příslušníci musí mít pro překročení vnějších hranic schengenského prostoru vízum. V Punjitově případě nelze určit, která země bude hlavním cílem jeho cesty. Měl by tudíž zažádat o vízum na vyslanectví či konzulátu toho státu EU, ve kterém bude pobývat nejdéle. Pokud bude pobyt v oněch čtyřech schengenských státech trvat stejnou dobu, měl by zažádat na konzulátu té země, která v jeho případě bude zemí vstupu do schengenského prostoru. Toto vízum mu umožní pohybovat se po celém schengenském prostoru.

Hisham je z Tunisu. Žije v Německu a dovolenou tráví se svými rodiči v Tunisku. Na zpáteční cestě by rád navštívil svého bratra žijícího v Portugalsku. Má platné povolení k pobytu vydané v Německu, které je součástí schengenského prostoru. S tímto povolením k pobytu a cestovním dokladem nemusí o schengenské vízum žádat. To znamená, že Hisham, státní příslušník třetí země, může ke krátkodobému pobytu na území Portugalska, což je také země Schengenu, vstoupit bez víza. Stačí, když předloží svůj cestovní pas a platné povolení k pobytu vydané v Německu. Pokud by však měl Hisham povolení k pobytu vydané státem EU, který není součástí schengenského prostoru, musel byt mít ke vstupu do schengenského prostoru krátkodobé vízum.

Solinas je z Bolívie. Ráda by se přestěhovala do Španělska, protože si našla v Madridu práci. Jelikož hodlá Solinas v Madridu zůstat déle než 90 dnů, musí požádat o dlouhodobé vízum nebo o povolení k pobytu. U určitých kategorií pracovníků (např. vysoce kvalifikovaných pracovníků nebo výzkumných pracovníků) stanoví požadavky, které musí splňovat uchazeči z nečlenských zemí k dlouhodobému pobytu a práci, Evropská unie. U těch kategorií pracovníků, které nejsou upraveny právem EU, si pravidla udělování dlouhodobých víz a povolení k pobytu stanoví samy schengenské státy.

© iStockphoto/AMR, iStockphoto/Matej Kastelic, iStockphoto/yurok, iStockphoto/ImageSource

Schengenský prostor vznikl v roce 1985 na základě Schengenské dohody uzavřené mezi pěti zeměmi, v níž bylo stanoveno postupné rušení kontrol na společných hranicích. Dohoda byla doplněna Úmluvou k provedení Schengenské dohody z roku 1990, v níž bylo rozhodnuto o úplném zrušení kontrol na vnitřních hranicích a o řadě nezbytných doprovodných opatření. Na základě Úmluvy byly zpřísněny kontroly na vnějších hranicích, stanoveny postupy pro vydávání jednotných víz, zaveden Schengenský informační systém, rozšířena policejní spolupráce na vnitřních hranicích a zlepšena opatření proti obchodu s drogami.

Klíčová data

Schengenská dohoda dostala své jméno po malé obci v Lucembursku, která leží v místě, kde se setkávají hranice Lucemburska, Francie a Německa. Schengenská spolupráce byla zpočátku iniciativou mezi vládami a nyní je součástí práva a pravidel EU.

Jean Weyrich, Archives Luxemburger Wort

14. června 1985 – Wim van Eekelen (NL), Robert Goebbels (LU), Catherine Lalumièrová (FR), Waldemar Schreckenberger (DE) a Paul Keersmaeker (BE) podepisují Schengenskou dohodu.

červen 1985
Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko podepisují Schengenskou dohodu.

červen 1990
Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko podepisují Úmluvu k provedení Schengenské dohody.

březen 1995
Úmluva vstupuje v platnost a jsou zrušeny hraniční kontroly mezi Belgií, Francií, Lucemburskem, Německem, Nizozemskem, Portugalskem a Španělskem (Španělsko a Portugalsko dohodu podepsaly v červnu 1991)

říjen 1997
Zrušeny kontroly na hranicích s Itálií (Itálie podepsala dohodu v listopadu 1990).

prosinec 1997
Zrušeny kontroly na hranicích s Rakouskem (Rakousko podepsalo dohodu v dubnu 1995).

květen 1999
Amsterodamskou smlouvou se schengenská spolupráce začleňuje do právního rámce EU.

leden 2000
Zrušeny kontroly na hranicích s Řeckem (Řecko dohodu podepsalo v listopadu 1992).

březen 2001
Zrušeny kontroly na hranicích s Dánskem, Finskem, Švédskem, Islandem a Norskem (dohodu podepsaly v prosinci 1996).

prosinec 2007
Zrušeny kontroly na pevninských i námořních hranicích s Českou republikou, Estonskem, Litvou, Lotyšskem, Maďarskem, Maltou, Polskem, Slovenskem a Slovinskem.

březen 2008
Zrušeny kontroly na letištích v České republice, Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, na Maltě, v Polsku, na Slovensku a ve Slovinsku.

prosinec 2008
Zrušeny kontroly na hranicích se Švýcarskem (dohoda podepsána v říjnu 2004).

březen 2009
Zrušení kontrol na švýcarských letištích.

prosinec 2011
Zrušeny kontroly na hranicích s Lichtenštejnskem (dohoda podepsána v únoru 2008).

Budoucnost Schengenu

EU v současné době připravuje program „inteligentní hranice“ (Smart Border). Zavádí nový systém pro vstup do schengenského prostoru a jeho opuštění, který má zlepšit hraniční kontroly a lépe bojovat proti nedovolenému přistěhovalectví. Přechod hranic bude naopak snazší pro osoby, které často cestují a ty, které prošly předběžnou bezpečnostní kontrolou.

EU rovněž pracuje na nové úpravě postupu udělování víz, aby byl lépe propojen s ostatními oblastmi politiky, např. oblastí cestovního ruchu, a zjednodušil se pro potřeby osob, jež často cestují. Zvažuje se též zavedení „cestovního víza“. Návštěvníkům EU by umožnilo pobývat na území dvou nebo více států Schengenu po dobu přesahující 90 dnů, maximálně ale po dobu 1 roku (s možností prodloužení o jeden rok).

Další informace...

... o právních předpisech souvisejících se schengenským prostorem najdete na internetových stránkách Generálního ředitelství pro migraci a vnitřních věci: **ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/borders/borders_schengen_en.htm**

... o vnitrostátních pravidlech týkajících se migrace stanovených jednotlivými členskými státy EU najdete na portálu EU věnovanému tématu přistěhovalectví: **ec.europa.eu/immigration**

© iStockphoto/Radu Razvan, Evropská unie

DR-02-15-167-CS-N

ec.europa.eu/home-affairs

ec.europa.eu/commission/2014-2019/avramopoulos

Sledujte nás na Twitteru:

@EUHomeAffairs

@Avramopoulos

Úřad pro publikace

Print ISBN 978-92-79-46109-5 doi:10.2837/817257

PDF ISBN 978-92-79-46089-0 doi:10.2837/21383